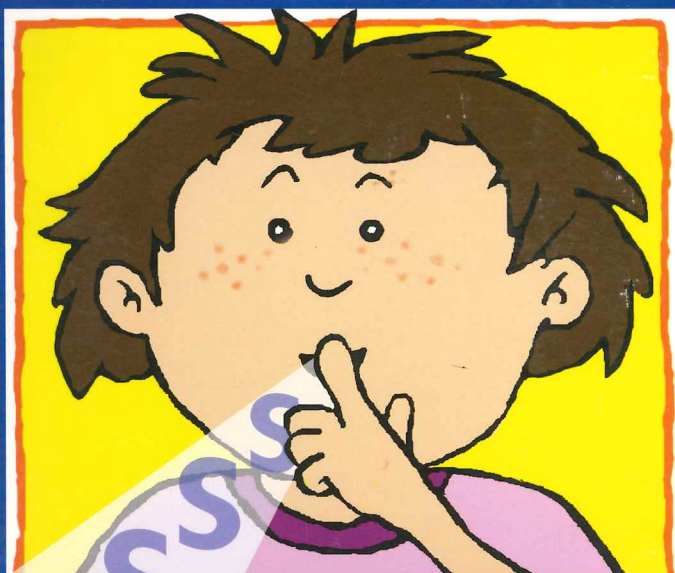

Spreek beeld

Een geschikt leermiddel voor
het aanleren en automatiseren
van de klank-tekenkoppeling

Yvonne Vonk
logopedist / dyslexiespecialist

werkboek

Colofon

Auteur: Yvonne Vonk, logopedist / dyslexiespecialist

Met dank aan:
GGD Rivierenland, Tiel;
Anne-Marie Gerbrands
Karen Grefte
Hanny ter Horst

Anneke Smits O.S.O. Windesheim, Zwolle

Illustraties: Maan Jansen, Arnhem
Conceptontwerp: Yvonne Vonk, Tiel
Grafisch advies: Jeroen Vellekoop, Muiden

Vormgeving en
grafische verzorging: Betuwe Promedia Creation, Buren

Druk: Spijker Drukkerij, Buren

Een uitgave van: GGD Rivierenland, Tiel
Postbus: 6062
4000 HB Tiel
Telefoon: (0344) 69 87 07
Fax: (0344) 69 87 99
e-mail: info@ggd.regiorivierenland.nl
Website: www.ggdrivierenland.nl

1e druk 2003
2e herziene druk 2005
3e herziene druk 2007

ISBN-10: 9080623660
ISBN-13: 9789080623668

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van GGD Rivierenland.

Inhoud

Het werkboek	3
1 Korte klinkers	5
2 Lange klinkers	10
3 Medeklinkers	14
4 Twee-tekenklanken klinkers	31
5 Twee-tekenklanken medeklinkers	39
6 Lettergroepen	42

Het werkboek

In dit werkboek staan alle spreekbeelden beschreven met daarbij de klankgebaren, de klankinformatie en informatie over de articulatie. Waar aanbieder of leerkracht staat, wordt een ieder bedoeld die spreekbeeld aanbiedt aan het kind.

Spreekbeelden

De spreekbeelden zijn ingedeeld in de volgende categorieën:

1. korte klinkers a / o / e / u / i
2. lange klinkers aa / oo / ee / uu
3. medeklinkers b / d / f / g / h / j / k / l
 m / n / p / r / s / t / v / w / z
4. twee-tekenklanken
 klinkers ie / oe / eu / ui / au
 ou / ei / ij
5. twee-tekenklanken
 medeklinkers ch / ng / nk
6. lettergroepen aai / ooi / oei
 eer / oor / eur
 ieuw / eeuw / uw

Elk spreekbeeld staat afgebeeld met daarbij een suggestie voor uitleg aan het kind.

Klankgebaren

Naast elk spreekbeeld staat telkens het bijbehorende klankgebaar in spiegelbeeld, handig voor de aanbieder, want de aanbieder zal doorgaans tegenover het kind staan of zitten.

De informatie naast de klankgebaren is bestemd voor de aanbieder. De aanbieder doet het gebaar voor, tijdens de uitleg van het spreekbeeld. De aanbieder doet de gebaren zódanig voor, dat het kind de letter in het gebaar kan herkennen. Doorgaans zal de aanbieder tegenover het kind zitten. De gebaren moeten dan in spiegelbeeld worden voorgedaan.

Let op: als de aanbieder naast het kind zit, worden de gebaren natuurlijk niet in spiegelbeeld voorgedaan.

De gebaren die worden beschreven zijn suggesties, er mogen altijd andere gebaren gebruikt worden.

Klankinformatie en articulatie

Naast uitleg over het spreekbeeld en het klankgebaar wordt er informatie over de klank en articulatie gegeven. Dit is achtergrondinformatie en in eerste instantie bedoeld voor degene die de spreekbeelden aanbiedt. Het spreekt voor zich dat de klanken worden uitgesproken zoals dat bij het aanvankelijk lezen gebruikelijk is; g niet als /gee / maar als /ggg /, a niet als /aa / maar als /ah / en b niet als /bee / maar als /buh /, met een nauwelijks hoorbare /uh /. Soms is het raadzaam om het kind uitleg te geven over de klank en articulatie zodat er ook sprake kan zijn van articulatorische identificatie van de klank. Het kind kan de klank horen, zien en voelen. Vooral kinderen met een zwakke fonologische ontwikkeling hebben steun aan informatie over articulatieplaats en articulatiwijze. De spiegel kan hierbij een goed hulpmiddel zijn.

Spreekbeeld

Dit ben jij, je kijkt naar een pasgeboren baby'tje en zegt **a(h)**. Je brengt je hand naar je mond.

Klankgebaar

Breng je linkerhand naar je mond alsof je **a(h)** zegt. Je ziet dan ook de **a** in je hand.

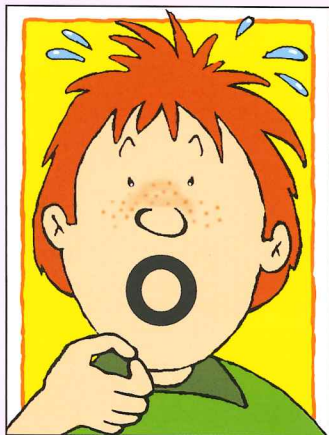
In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar in spiegelbeeld worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Korte klank. De mond is ontspannen open, niet te ver. De tong ligt ontspannen laag in de mond met een kleine heffing van het achterste deel van de tong.

Spreekbeeld

O(h) zeg je als je ergens van schrikt; je hand gaat van schrik naar je mond. Je kunt zien en voelen dat je mond ook een rondje maakt, net als de **O**.

Klankgebaar

Maak met de linkerhand een 'schrikgebaar'. Beweeg een iets geopende losse vuist naar de mond. In de vuist is ook de letter **O** te zien.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** het gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Korte klank. De mond is rond met een lichte, ontspannen heffing van het achterste deel van de tong.

Spreekbeeld

De **e** is het hengel van een emmer. Aan het hengel kun je de emmer optillen. Als je naar je hand kijkt, zie je de **e** ook in je hand.

Klankgebaar

Doe alsof je een emmer optilt aan het hengel. Als de emmer met de linkerhand wordt opgetild is er een **e** in de hand te zien.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** het gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Korte klank. De mond is ontspannen open, de lippen zijn gespreid en er is een lichte heffing van het voorste deel van de tong.

Spreekbeeld

Dit is de makkelijkste letter want als je hem niet weet, dan zeg je hem eigenlijk al terwijl je erover nadenkt....**u**(h). De **u**(h) heeft twee stokken omhoog. Als je zo denkt met je vingers tegen je hoofd, zit de letter ook in je vingers, kijk maar. Je zegt vanzelf de goede letter **u**(h).

Klankgebaar

Maak een 'nadenkgebaar'. Beweeg de linkerhand, met de wijs-, en middelvinger tegen elkaar omhooggestoken naar de slaap.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** het gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Korte klank. De lippen zijn licht getuit met een lichte heffing van het voorste deel van de tong.

Spreekbeeld

Dit is de **i** van ik, ikke. Dit is een vervelend jongetje, hij denkt altijd dat alles van hem is. Hij wil ook altijd alles meteen hebben. Hij zegt steeds: 'i...i...i.' Hij bedoelt: 'ik, ikke, ikke wil dat hebben.' Maar dat kan hij nog niet zo goed zeggen. Daarom zegt hij alleen maar: 'i...i...i.'

Klankgebaar

Maak een 'Ik - gebaar', wijs met de linkerwijsvinger naar het borstbeen.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** het gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Korte klank. De mondhoeken worden een stukje naar opzij en naar achteren getrokken, er is een lichte heffing van het voorste deel van de tongrug.

Spreekbeeld

Dit is de **ee** van twee eendjes.
De eendjes zwemmen naar het eind van de regel.

Klankgebaar

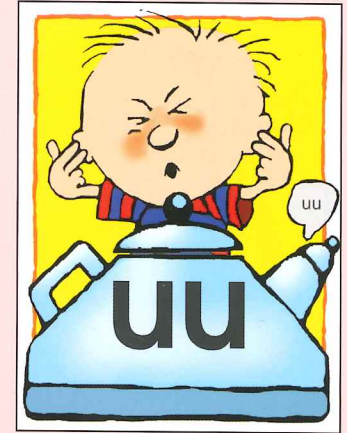
Je mond is breed, je handen zijn de kleine streepjes in de **e**'s. Zet beide handen plat aan weerszijden van de mond. Benadruk de breedte van de mond door de handen vanaf de mondhoeken naar opzij te bewegen.

Klankinformatie en articulatie

De klank wordt lang uitgesproken om de lange klank te benadrukken. Brede mond, de tongpunt raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden en de voorkant van de tongrug staat wat hoger.

Spreekbeeld

uu is het geluid van een fluitketel.
Het is een vervelend geluid daarom moet je allebei je oren met twee vingers dichtstoppen.
Elke **U** heeft twee stokken omhoog.
Kijk maar naar je vingers, twee vingers omhoog bij elke hand.

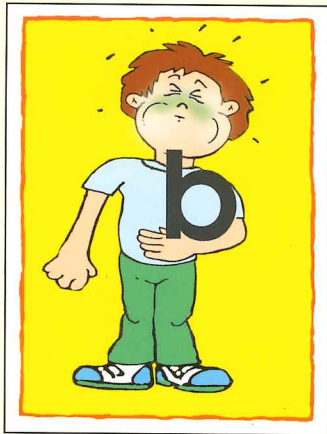
Klankgebaar

Beweeg beide handen naar de oren alsof je met de wijs- en middelvingers tegen elkaar aan je oren wilt dichtstoppen.

Klankinformatie en articulatie

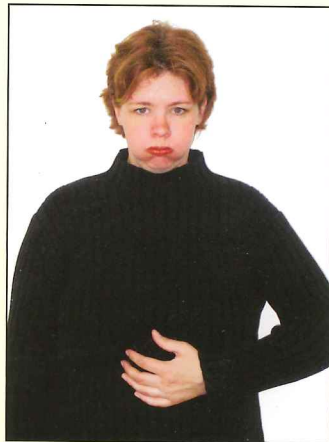
De klank wordt lang uitgesproken om de lange klank te benadrukken.
De mond maakt een tuitje, de tongpunt ligt tegen de achterkant van de benedenvoortanden, de voorkant van de tongrug is geheven.

Spreekbeeld

Voorkom verwarring met de d.

Dit jongetje is misselijk. Hij moet bijna spugen, **braken**, **boeren**! Hij zegt **b(uh)**! Hij heeft **buikpijn** en legt zijn hand op zijn **buik**. Zijn arm is het bolletje van de **b**. En wat er uit zijn buik naar boven komt is de stok van de **b**.

Klankgebaar

Leg je rechterhand op je buik en zeg **b(uh)**. Als je naar beneden kijkt, zie je dat je rechterarm het bolletje van de **b** maakt. De stok van de **b** is dat wat er uit je buik naar boven komt als je moet spugen of boeren.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Advies

Voorkom verwarring met de d!

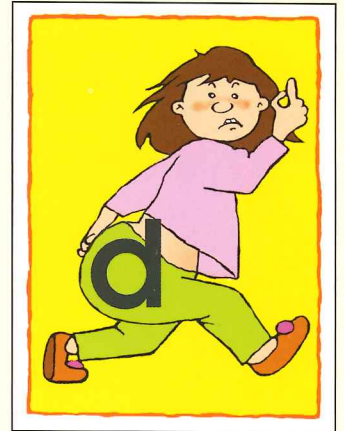
Bied de **b** nooit gelijktijdig of vlak na de **d** aan. Zorg dat er ruime tijd zit tussen het aanbieden van de **b** en de **d**. Plak deze letters nooit tegelijk op de tafel van het kind, hang ze ook nooit naast elkaar op in de klas.

Klankinformatie en articulatie

Ploffende klank met stemgeluid. Ontspannen plof tussen de lippen met stemgeluid, /buh / met een nauwelijks hoorbare /uh /.

Spreekbeeld

Dit meisje heeft een beetje een dik achterwerk. Soms roepen andere kinderen: "Dikke, dikke.... **dikke derrière!**" Maar dat kan haar niks schelen. Ze loopt gewoon weg, steekt haar vinger omhoog en zegt **d(uh)**. Als je goed kijkt zie je dat ze een **d-tje** met haar hand maakt

Let op! Kijk bij deze letter altijd naar de STOK van de letter! **En voorkom verwarring met de b!**

Klankgebaar

Maak de stok van deze letter **altijd met je rechterwijsvinger** en steek hem in de lucht. De andere vingers maken het bolletje van de **d**. Doe alsof je een propje wegschiet tussen duim en middelvinger. Als je dit zachtjes met je vingers naast je oor doet, dan hoor je ook een **d**. Als je dit tegen je wang doet, dan vóel je ook de plof van de **d**.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Advies

Voorkom verwarring met de b!

Bied de **d** nooit gelijktijdig of vlak na de **b** aan. Zorg dat er ruime tijd zit tussen het aanbieden van de **b** en de **d**. Plak deze letters nooit tegelijk op de tafel van het kind, hang ze ook nooit naast elkaar op in de klas.

Klankinformatie en articulatie

Ploffende klank met stemgeluid.

De tongpunt maakt een afsluiting tegen het tandvlees vlak achter de bovenvoortanden; deze afsluiting wordt met een plof en met stemgeluid losgelaten.

Spreekbeeld

Dit is een balletje met een scheurtje er in...zie je het? Als je in dit balletje knijpt, dan komt de **f** er uit en hoor je **ffffff**.

Klankgebaar

Doe alsof je in een balletje knijpt.

Klankinformatie en articulatie

Schurend geluid, stemloos.

Er wordt een vernauwing gevormd door de onderlip tegen de boventanden te leggen; de lucht ontsnapt hier tussendoor.

Spreekbeeld

gggg is het geluid van dit neppistool. Deze letter komt achter uit je mond, hij klinkt alsof je schiet met dit pistool, **gggg, gggg**.

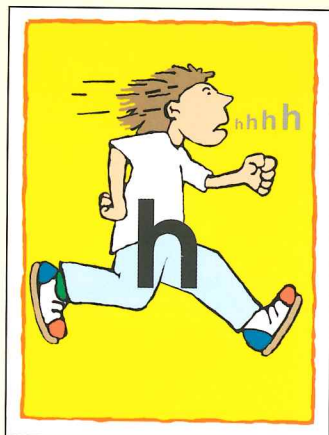
Klankgebaar

Doe net alsof je een pistool in je hand hebt, alsof je gaat schieten. Strijk met gestrekte wijsvinger, van achter naar voren wijzend, over de mondbodem.

Klankinformatie en articulatie

Schurende klank, zonder stemgeluid. Het achterste gedeelte van de tong maakt een vernauwing met het harde gehemelte, de lucht ontsnapt ertussendoor.

Spreekbeeld

Dit is een jongetje dat heel hard rent.
Je hoort hem hijgen. **h..h..h..h.**

Klankgebaar

Wasem tegen een vlakke hand.

Tip:

Let erop dat het kind niet 'hu' zegt maar echt /h / zonder de /u / erachter.

Klankinformatie en articulatie

Alles is open, dus ook geen stemgeluid.

Spreekbeeld

Dit is een heel stout jongetje. Hij heeft met zijn bal de ruit kapot gegooid. Die meneer is héééél boos. Hij zegt tegen het jongetje: "Heb **JJJJ**ij dat gedaan!!?" Het jongetje is zo bang dat hij haast niet kan praten.
Het jongetje zegt alleen maar **JJJJ** van ja.

Klankgebaar

Maak met de rechterwijsvinger een **J** in de lucht. Alsof je het stoute jongetje aanwijst, kijk hier ook een beetje boos bij.

In spiegelbeeld voordoen!

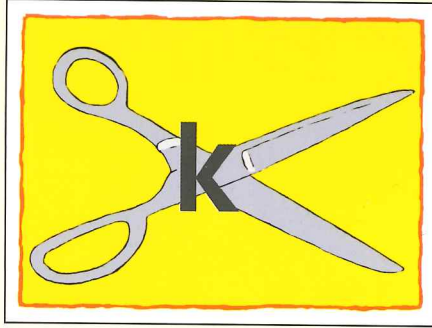
Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar in spiegelbeeld worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Stemhebbend, kort geluid; ook wel halfklinker genoemd omdat er geen geruis in doorklinkt.

De mond is iets geopend, de tongpunt ligt tegen de achterkant van de ondertanden. De zijkanten van de tong liggen tegen de bovenkiezen. Het middendeel van de tong gaat omhoog. In deze stand wordt stem gegeven.

Spreekbeeld

Dit is een schaar.
Als je ermee knipt, hoor je **K..K..K..K**.

Klankgebaar

Maak met de linkerhand een knipgebaar, alsof je knipt met een schaar.
Als je kijkt naar je linkerhand, zie je ook de letter **K**.

In spiegelbeeld voordoen!

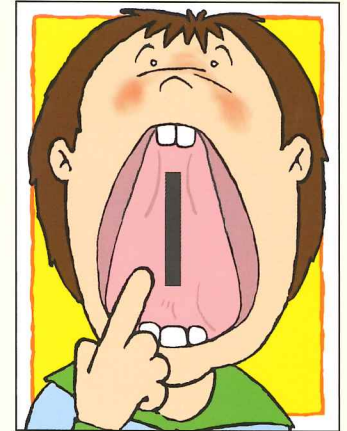
Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Ploffend geluid, zonder stem.
De achterkant van de tong maakt een korte afsluiting tegen het gehemelte, de lucht ploft hier tussendoor.

Spreekbeeld

Dit is de **L**.
Als je de **L** zegt en in de spiegel kijkt, zie je deze letter onder je tong, net als op dit plaatje.

Klankgebaar

Wijs met je linkerwijsvinger onder je tong in de richting van het tongpuntje.
Als je naar je hand kijkt dan zie je de **L** ook in je vingers.

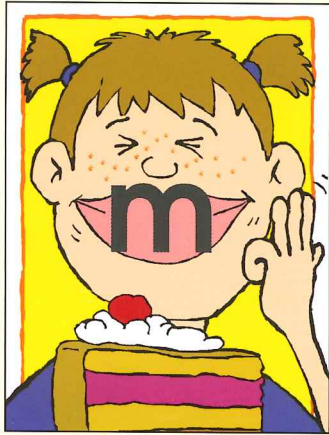
In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Een lang geluid met stem. De tongpunt ligt tegen het tandvlees vlak achter de bovenvoortanden; de zijken van de tong krullen omlaag waarlangs de lucht ontsnapt.

Spreekbeeld

Dit is de **m** van iets lekkers, **mmm**..lekker. Deze letter heeft drie stokken.

Klankgebaar

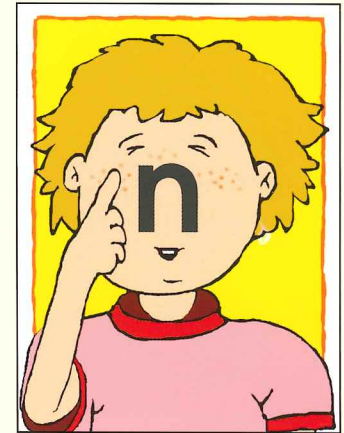
Maak het natuurlijke gebaar voor 'mmm..lekker'. Doe dit met drie vingers omhoog langs de wang, dan zie je de drie stokken van de **m** ook in je hand. Dit gebaar mag ook met de hele hand langs de wang worden gemaakt.

Klankinformatie en articulatie

Met de lippen op elkaar, een stemhebbend lang geluid door de neus.

Spreekbeeld

Deze letter is de neus van dit jongetje. Het is de **n** van neus.

Klankgebaar

Met de linkerwijsvinger langs de ene kant van de neus omhoog en langs de andere kant naar beneden.

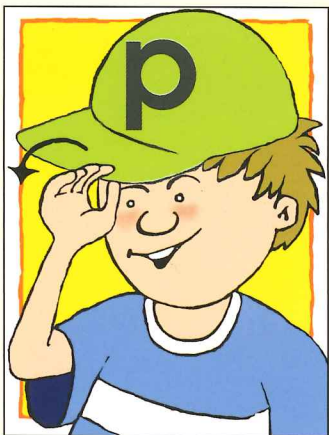
In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Een stemhebbend lang geluid door de neus. De tongpunt ligt tegen het tandvlees vlak achter de bovenvoortanden; de mond is iets geopend maar de lucht ontsnapt door de neus.

Spreekbeeld

Dit is de **P** van pet boven op je hoofd.
Het bolletje van deze letter zit ook boven
aan de stok.

Klankgebaar

Doe net alsof je een pet op hebt. Pak
met de linkerhand de klep vast en til de
pet even op. Je arm is de stok en je hand
is het bolletje van de **P**.

In spiegelbeeld voordoen!

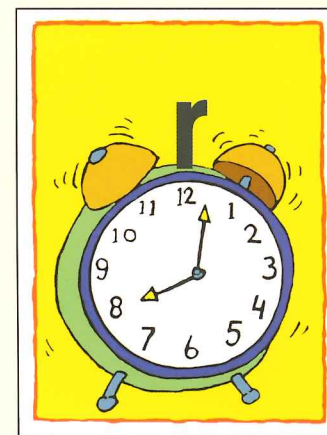
Indien de leerkracht tegenover het kind
zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld**
worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Een ploffende klank tussen de beide lippen, zonder stem.

Spreekbeeld

Deze letter is het haakje van de wekker.
Als de wekker afgaat, trilt het haakje en
dan hoor je **rrrr** !!

Klankgebaar

De linkerwijsvinger beweegt op en neer
bij de mond. Als je naar je vinger kijkt, zie
je ook een **r**.

In spiegelbeeld voordoen!

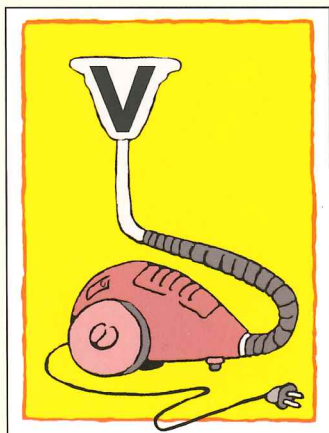
Indien de leerkracht tegenover het kind
zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld**
worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Rollend geluid met stem.

- Bij de huig-r trilt de huig en het achterste deel van de tong gaat omhoog.
- Bij de tongpunt-r trilt de tongpunt tegen het tandvlees achter de bovenvoortanden.

Spreekbeeld

Dit is het geluid van de stofzuiger **VVVV**.
De letter zit in het mondstuk van de stofzuiger.
De stofzuiger heeft een motor en die kun je voelen in je keel als je deze letter zegt.

Klankgebaar

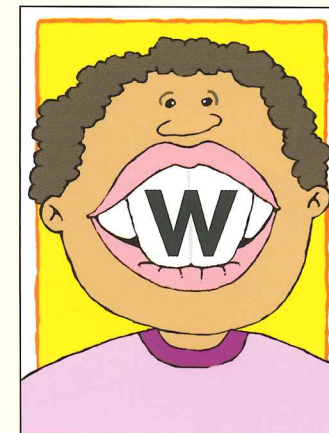
Maak met de wijs- en middelvinger een **V** en breng die naar de keel om de motor van de stofzuiger te voelen.
Als je naar je hand kijkt, dan zie je de **V** ook in je vingers.

Klankinformatie en articulatie

Schurend geluid met stem.
Er wordt een vernauwing gevormd door de onderlip tegen de boventanden te leggen; de lucht ontsnapt hier tussendoor terwijl er ook stem wordt gegeven.

Spreekbeeld

Deze letter zit in je boventanden.
Als je even met je tanden op je lip bijt, dan zeg je vanzelf de goede letter **W**.
Als je in de spiegel kijkt, dan zie je de **W** ook in je tanden.
De **W** heeft drie stokken omhoog.

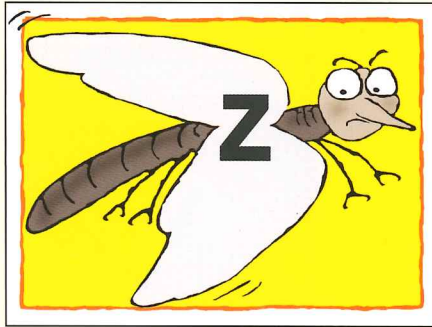
Klankgebaar

Duw met drie vingers, de onderlip heel even omhoog tegen de boventanden.
Doe dit met je wijs-, middel- en ringvinger.
Als je naar je hand kijkt, dan zie je de **W** ook in je vingers.

Klankinformatie en articulatie

Een kort geluid, bijna een plofje, met stem. De /w / wordt ook wel een halfklinker genoemd omdat er geen geruis in doorklinkt.
De onderlip wordt heel even tegen de bovenvoortanden geduwd terwijl er stem wordt gegeven.

Spreekbeeld

Deze letter zit in de vleugels van de mug die door je kamer **zzzz**oemt. Het is de **zzzz**.

Klankgebaar

Maak met je wijsvinger een z in de lucht.

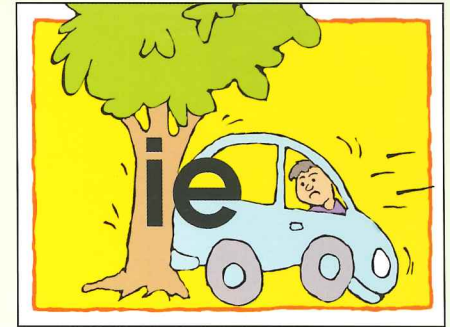
Klankinformatie en articulatie

Schurend, zoemend geluid met stem. De /z/ kan op twee manieren worden gevormd:

- Bij de boventandse /z/ maakt de tongpunt een vernauwing tegen het tandvlees achter de bovenvoortanden; de lucht ontsnapt hier midden tussendoor terwijl er stem wordt gegeven.
- Bij de ondertandse /z/ maakt de tongpunt een vernauwing tegen het tandvlees achter de benedenvoortanden en is het voorste deel van de tongrug geheven. De lucht ontsnapt tussen de vernauwing door terwijl er stem wordt gegeven. De tanden zijn bijna op elkaar en de mond is iets geopend.

Spreekbeeld

Deze letter is een boom met een auto. De auto rijdt achteruit. De meneer in de auto ziet de boom net te laat en moet héél hard remmen. Je hoort de remmen piepen **ie..ie..ie..ie !!**

Klankgebaar

Het kind moet altijd met de linkerhand de boom maken om verwarring met de ei te voorkomen.

Linkerhand verticaal omhoog, de rechterhand horizontaal. De rechterhand beweegt naar de linkerhand toe als een remmende auto.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar in spiegelbeeld worden voorgedaan.

Advies

Voorkom verwarring met de ei!

Bied de **ie** nooit gelijktijdig of vlak na de **ei** aan. Zorg dat er ruime tijd zit tussen het aanbieden van de **ie** en de **ei**. Plak deze letters nooit tegelijk op de tafel van het kind, hang ze ook nooit naast elkaar op in de klas.

Klankinformatie en articulatie

De mond is breed, de tongpunt raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden en het voorste deel van de tongrug is geheven.

Spreekbeeld

Deze letter is van een indiaantje. Het indiaantje zegt **oe..oe..oe..oe** in haar vuist en slaat met de andere hand op haar wang.

Klankgebaar

Maak met de linkerhand een losse vuist voor de mond en geef met de rechterhand een klapje tegen de wang.

In spiegelbeeld voordoen!

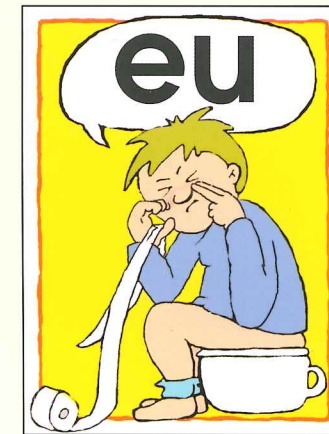
Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Klinker. De lippen zijn gerond, de achterkant van de tong is geheven.

Spreekbeeld

Dit is de letter van het kindje dat moet drukken op het potje. Hij zegt **eu..eu..eu**. Hij stinkt heel erg en wil zijn neus dichtknijpen. Dat doet hij met allebei zijn handen; links met een vuistje en rechts met twee vingers omhoog.

Klankgebaar

Beweeg de rechterhand, met de wijs- en middelvinger tegen elkaar omhooggestoken naar de neus. En beweeg de linkerhand in een vuist naar de neus. Als je naar je handen kijkt, dan zie je de **eu** ook in je handen.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Tips:

- Bij **eu** – **ui** verwisseling kan de mondstand gebruikt worden als onderscheidend kenmerk. Bij de /**eu**/ lijkt het alsof je mond dicht bij je neus staat, de lippen zijn getuit. Kijk maar in de spiegel.
- Het kan zijn dat het kind telkens /u/ zegt. Als dit het geval is, faciliteer dan, help het kind en zeg zelf (de aanzet van) de /eu/ -klank voor.

Klankinformatie en articulatie

Verglijdende klinker, van /eu/ naar /uu/. De lippen zijn getuit, het voorste deel van de tongrug staat omhoog met spanning /eu/ daarna beweegt de tong een heel klein stukje verder omhoog /uu/.

Spreekbeeld

Dit is de **ui** van huilen. Als je een **ui** snijdt moet je er ook van huilen. Er rollen tranen over je wangen. Links twee tranen (**u**) en rechts één traan (**i**).

Klankgebaar

Voel de tranen over je wangen. Strijk met de linker wijs- en middelvinger, en met de rechterwijsvinger over de wangen naar beneden. Als je naar je handen kijkt, dan zie je de **ui** ook in je vingers.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Tip:

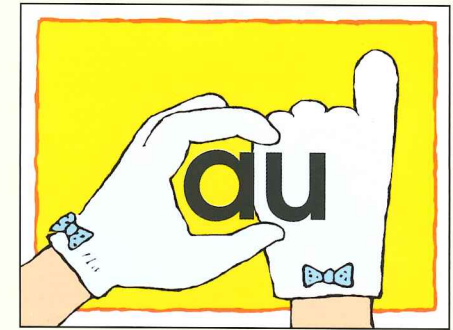
Bij **eu** - **ui** verwisseling kan de mondstand gebruikt worden als onderscheidend kenmerk. Bij de **/ui/** is de mond verder open net als bij **huilen**. Als je huilt gaat je mond ook ver open. Kijk maar in de spiegel.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank ofwel een verglijdende klinker die begint bij **/eu/** (van freule) en eindigt bij **/uu/**. De lippen zijn licht getuit, de tongpunt ligt tegen de achterkant van de benedenvoortanden met een lichte heffing van het voorste deel van de tong **/eu/**. Daarna maakt de mond nog meer een tuitje en de voorkant van de tongrug komt verder omhoog **/uu/**.

Spreekbeeld

Deze letter zeg je vanzelf als je jezelf knijpt, **au** !! Je ziet de letters ook in je handen, links **a** en rechts **u**.

Klankgebaar

Knijp met de linkerhand in de rechterhand, net als op het spreekbeeldkaartje.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van **/a/** naar **/oe/**. Deze klank begint met de tong ontspannen laag in de mond **/a/**, daarna tuiten de lippen en komt de achterkant van de tong omhoog **/oe/**.

Spreekbeeld

Deze letter is de **ou** van hout.
In je linkerhand heb je een rond stuk hout (**o**) en daar strijk je met twee vingers van de rechterhand overheen (**u**). Als je daarna met je vingers hard op de tafel terecht komt, zeg je vanzelf de goede letter, **ou**..van hout!

Klankgebaar

Maak met de linkerhand een soort vuist alsof daar een dikke stok in zit, net als op het spreekbeeldplaatje. Strijk met de rechter wijs- en middelvinger over die stok en kom vervolgens met die vingers op de tafel terecht.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Tip:

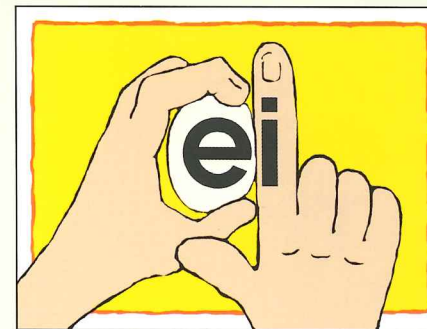
Laat het kind de beweging zoals hierboven staat beschreven ervaren. Gebruik hiervoor een groot dik potlood dat het kind in de linker vuist vasthoudt.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /a / naar /oe /. Deze klank begint met de tong ontspannen laag in de mond /a /, daarna tuiten de lippen en komt de achterkant van de tong omhoog /oe /.

Spreekbeeld

Dit is een **ei** met een lepeltje.
Je pakt eerst het **ei** en dan het lepeltje om het **ei** op te eten.

Klankgebaar

Doe alsof je een **ei** in de linkerhand vast hebt tussen duim en wijsvinger. Met de rechter wijsvinger maak je het lepeltje. Het ei wordt **altijd met de linkerhand** vastgehouden **om verwarring met de ie te voorkomen**.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

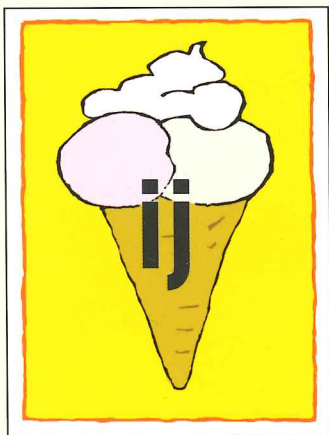
Advies

Voorkom verwarring met de ie!

Bied de **ei** nooit gelijktijdig of vlak na de **ie** aan. Zorg dat er ruime tijd zit tussen het aanbieden van de **ei** en de **ie**. Plak deze letters nooit tegelijk op de tafel van het kind, hang ze ook nooit naast elkaar op in de klas.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /e / naar /ie /.
De mond begint met een /e /; de mond is ontspannen open en de lippen zijn gespreid. Er is een lichte heffing van het voorste deel van de tongrug. De tongpunt raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden. Daarna beweegt de mond naar de /ie /, de tong gaat wat verder omhoog en de lippen spreiden meer.

Spreekbeeld

Deze letter is een ijsje met twee bolletjes, het is de **ij**.

Klankgebaar

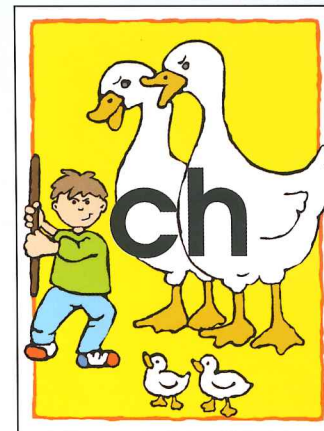
Doe net alsof je een ijsje in je hand hebt en er aan wilt gaan likken. Breng het ijsje naar je mond.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /e / naar /ie /. De mond begint met een /e /, de mond is ontspannen open en de lippen zijn gespreid. Er is een lichte heffing van het voorste deel van de tongrug. De tongpunt raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden. Daarna beweegt de mond naar de /ie /, de tong gaat wat verder omhoog en de lippen spreiden meer.

Spreekbeeld

Dit zijn twee ganzen met kleine kuikentjes. Er staat een stom jongetje met een stok. De ganzen zijn bang dat hij de kuikentjes wil slaan. Ze beginnen samen boos te blazen **chchch....chchch !!**
Ga weg stom jongetje!!

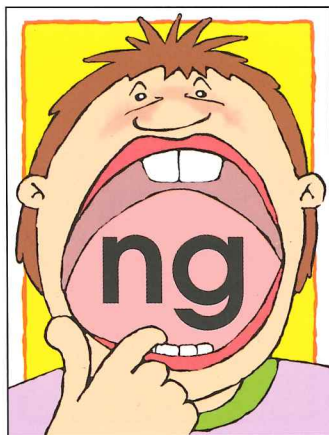
Klankgebaar

Strijk met gebogen wijsvinger over de mondbodem.
Van achter naar voren wijzend.

Klankinformatie en articulatie

Schurende klank zonder stem. De achterkant van de tong maakt een vernauwing met het harde gehemelte; de lucht ontsnapt ertussendoor.

Spreekbeeld

Als je met je vinger de voorkant van je tong naar beneden duwt en probeert de /n / te zeggen, dan zeg je vanzelf de goede letter **ng**..ng..ng..ng.

Klankgebaar

Leg een wijsvinger op de voorkant van je tong. Of beweeg je vinger richting mond.

Klankinformatie en articulatie

Lang geluid met stem. De achterkant van de tong maakt een afsluiting tegen het gehemelte. De lucht ontsnapt door de neus.

Spreekbeeld

Deze letter is bijna hetzelfde als de **ng**, maar nu zeg je er een **k** achteraan..**nk**.

Klankgebaar

Leg een wijsvinger op de voorkant van je tong. Of beweeg je vinger in de richting van de mond.

Tip:

Deze letter **aanbieden ná de ng**.

Klankinformatie en articulatie

Lang geluid met stem, eindigend in een plof zonder stem. De achterkant van de tong maakt eerst een afsluiting tegen het gehemelte; de lucht ontsnapt door de neus. Daarna wordt de afsluiting losgelaten en ploft de lucht in de mond tussen de achterkant van de tong en het gehemelte.

Spreekbeeld

Dit is **aai**. Deze letter zeg je als je een poes **aait**. De **i** zit in zijn staart.

Klankgebaar

Maak met de rechterhand een aai-beweging alsof je een poes aait; eerst over de rug en dan langs de staart omhoog.

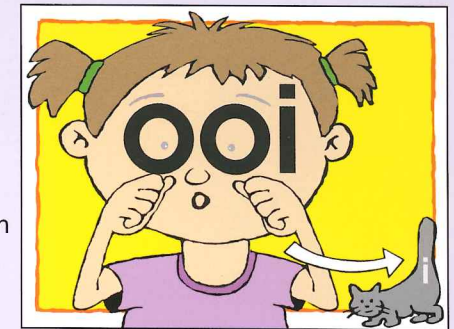
In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Spreekbeeld

Dit kind zegt: '**ooi**'

Deze letter lijkt op aai, maar begint met de **oo** van oog en eindigt in de staart van de poes, **i**.

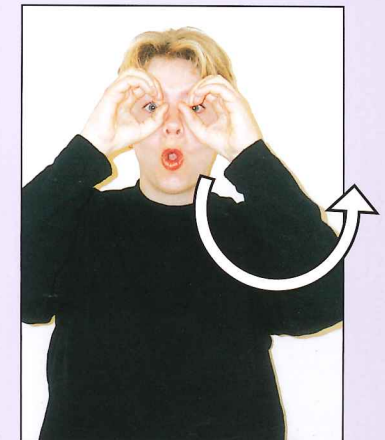

Klankgebaar

Bijna hetzelfde gebaar als bij aai, maar je begint met het **oo**-gebaar. Maak eerst met beide handen rondjes voor de ogen. Maak daarna met de rechterhand een aai-beweging, alsof je een poes aait; eerst over de rug en dan langs de staart omhoog, **i**.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Tip:

Deze letter pas aanbieden als **oo** en **aai** bekend zijn.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /aa / naar /ie /. De mond begint open met de tong licht gespannen op de mondbodem /aa /. Daarna beweegt de voorkant van de tongrug omhoog en spreiden de lippen /ie /. Het tongpuntje blijft laag en raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /oo / naar /ie /. De mond begint met een /oo /, de lippen zijn rond met een heffing van de achterkant van de tong. Daarna beweegt de voorkant van de tongrug omhoog en spreiden de lippen /ie /. Het tongpuntje blijft laag en raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden.

Spreekbeeld

Hier is dat indiaantje weer. Ze zegt **oei**. Ze zegt eerst **oe** en daarna **aai** ze het poesje ook, **oei** !!

Klankgebaar

Bijna hetzelfde gebaar als bij aai, maar je begint met het **oe**-gebaar. Maak met de linkerhand een losse vuist voor de mond en geef met de rechterhand een klapje tegen de wang. Maak direct daarna met de rechterhand een aai-beweging alsof je een poes aait; eerst over de rug en dan langs de staart omhoog, i.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Tip:

Deze letter pas aanbieden als **oe** en **aai** bekend zijn.

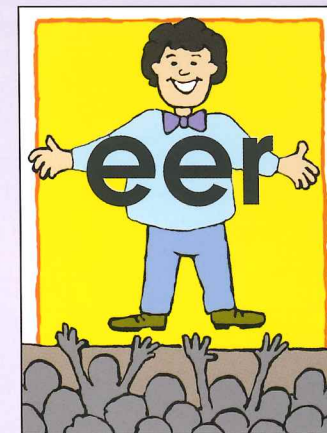
Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /oe / naar /ie /.

De mond begint met een /oe /, de lippen zijn gerond, de achterkant van de tong is geheven. Daarna beweegt de voorkant van de tongrug omhoog en spreiden de lippen /ie /. Het tongpuntje blijft laag en raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden.

Spreekbeeld

Dit ben jij en iedereen klapt voor jou. Jij krijgt alle **eer**. Dat staat hier ook: **eer**.

Klankgebaar

Maak met beide armen een weids gebaar alsof je alle eer in ontvangst neemt. Alleen met de ellebogen naar buiten bewegen voldoet ook.

Klankinformatie en articulatie

Korte /i /-klank gevolgd door de /r /. De /r / vervormt de /ee / tot een /i /, je zegt /ir /. De mondhoeken worden een stukje opzij en naar achteren getrokken, er is een lichte heffing van het voorste deel van de tongrug /i /, daarna volgt de /r /.

Spreekbeeld

Dit is **oor** van jouw oor.

Klankgebaar

Trek met je rechterhand zachtjes aan je rechter oor.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Klankinformatie en articulatie

Korte /o /-klank gevolgd door /r /. De /r / vervormt de /oo / tot een /o /, je zegt /or /. De mond is rond met een lichte, ontspannen heffing van het achterste deel van de tong /o /, daarna volgt de /r /.

Spreekbeeld

Hier staat **eur** van geur.
Dit jongetje heeft een vieze stinkvinger.
Hij ruikt eraan en vindt het een hele vieze vinger.
Hij kan nog niet zo goed praten, hij zegt:
'**eur**.....vieze eur!'
Hij bedoelt: 'getver, wat een vieze geur!'

Klankgebaar

Met een gebogen wijsvinger onder de neus alsof je er aan ruikt.

Klankinformatie en articulatie

Een korte /u /-klank gevolgd door /r /. De /r / vervormt /eu / tot een /u /, je zegt /ur /. De lippen zijn licht getuit met een lichte heffing van het voorste deel van de tong /u /, daarna volgt de /r /.

Spreekbeeld

Daar is die meneer weer die met zijn auto tegen de boom was gereden. Hij heeft nu een nieuwe auto. Er ligt een poes op te slapen. De meneer wil wegrijden en ziet de boom weer te laat. Hij moet hard remmen. De poes schrikt heel erg en begint te miauwen. De poes roept: 'ieuw' !!

Klankgebaar

Hetzelfde gebaar als bij **ie**; linkerhand verticaal omhoog, de rechterhand horizontaal. De rechterhand beweegt naar de linkerhand toe als een remmende auto.

In spiegelbeeld voordoen!

Indien de leerkracht tegenover het kind zit, **moet** dit gebaar **in spiegelbeeld** worden voorgedaan.

Tip:

Deze letter pas aanbieden als **ie** bekend is.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /ie / naar /oe /. Deze klank begint met een brede mond, de tongpunt raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden en het voorste deel van de tongrug is geheven /ie /. Daarna ronden de lippen en beweegt de achterkant van de tong omhoog /oe /.

Spreekbeeld

Dit meisje geeuwt met een brede mond, ze zegt: 'eeuw'.

Klankgebaar

Hetzelfde gebaar als bij **ee**. Je mond is breed, je handen zijn de kleine streepjes in de **e**'s. Zet beide handen plat aan weerszijden van de mond. Benadruk de breedte van de mond door de handen vanaf de mondhoecken naar opzij te bewegen.

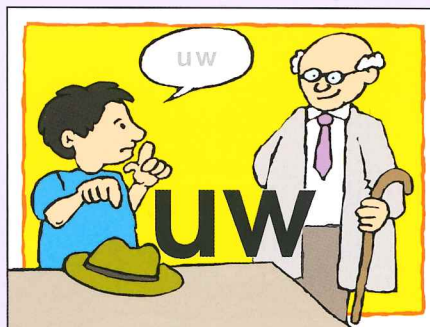

Tip:

Deze letter pas aanbieden als **ee** bekend is.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /ee / naar /oe /. Deze klank begint met een brede mond, de tongpunt raakt licht de achterkant van de benedenvoortanden en de voorkant van de tongrug staat wat hoger /ee /. Daarna ronden de lippen en beweegt de achterkant van de tong omhoog /oe /.

Spreekbeeld

Dit is een heel verlegen jongetje. Hij durft niet zo goed te praten. Hij ziet een hoed liggen en zegt tegen die meneer: 'uw?'. Hij bedoelt: 'is dit **uw** hoed?'.

Klankgebaar

Leg je wijsvinger op je onderlip. De onderlip moet een (t)uu-tje maken. Je moet met je wijsvinger voelen of dit zo is. Beweeg daarna je vinger naar voren wijzend van de mond af.

Klankinformatie en articulatie

Tweeklank, verglijdende klinker van /uu / naar /oe /.

De mond maakt een tuitje, de tongpunt ligt tegen de achterkant van de benedenvoortanden, de voorkant van de tongrug is geheven /uu /. Daarna ronden de lippen iets meer en beweegt de achterkant van de tong omhoog /oe /.